

GR-2004/004/42228001-(20)

राज्यातील प्रस्तावित मुलाखत व कोल्हापूर
पध्दतीच्या बंधा-संदर्भित कोल्हापूर
बंधारे क्षेत्राबाबत.

महाराष्ट्र शासन,

ग्राम विकास व जनसंधारण विभाग,

शासन परिपत्रक क्रमांक: लयापो १०८५/प्र. क्र. २८९/क-२-३,

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२, दिनांक: २९/३/२००४

परिपत्रक

राज्यात पूत वजा बंधारे योजनांची कामे मोठ्या प्रमाणावर हाती घेण्या-
बाबत लोक प्रतिनिधींकून शासनाकडे सातत्याने मागण्या येत आहेत. शासनाच्या
सांख्यिक बांधकाम विभागाने क्र. पोस्लन १०८५/क-२-३-२८९(२८-३)का.
३०, दिनांक २४.३.१९७६ अन्वये परिपत्रक निर्गमित केले आहे. त्या
आधारे त्याप्रमाणे अशा प्रकारच्या योजना पूर्वी काही ठिकाणी घेण्यात आलेल्या
आहेत. अशा प्रकारच्या योजना जाता मोठ्या प्रमाणावर हाती घेण्यासाठी व
अशा योजना हाती घेताना पाटबंधारे विभाग व सार्वजनिक विभाग
बांधकाम योग्य ते सहकार्य देणे या उद्देशाने शासन परिपत्रक क्रमांक: संकोर्ण
१०८५/२३७/लया-२, दिनांक १२.४.१९९१ अन्वये पाटबंधारे विभागाने सूचना
निर्गमित केलेल्या आहेत.

मध्यंतरी सन १९९२ मध्ये शासनाने जनसंधारण विभागाची निर्मिता वेली
अंमल २५० हे. क्षमतेपद्धतीच्या योजना कार्यान्वित करिताउरी जनसंधारण विभागाकडे
हस्तांतरित झाल्यात व त्यांना स्वतंत्र स्तर योजना म्हणून लक्षणात घेऊ
नयेत. जागा ० ते १०० हे. तिथून क्षमतेच्या योजना जिल्हा स्तरावरील व
१०१ ते २५० हे. तिथून क्षमतेच्या योजना जिल्हा स्तरावरील व
राज्यात घेतात. म्हणून पूत वजा कोल्हापूर पध्दतीचे बंधारे घेताना जिल्हा
वार्षिक व लघुपाटबंधारे (स्था. स्तर) येथेत खालील प्रमाणे कार्यवाही करून
निर्गमित करण्यात येत आहेत.

१. पूत वजा बंधारे कोल्हापूर पध्दतीचे बंधारे-पाटबंधारे वापरितात असत असल्यात
पूतवजा पाटबंधारे खोली व मोठेपद्धती असली तरीही असे क्षेत्र बांधकाम करण्यात
होऊ नये. परंतु त्यामुळे बंधारे-पाटबंधारे बांधकाम बाजूने नवी तळ्यात पूत होऊ
नये म्हणून संरक्षण यामे लागणारे अंतल्यात त्या बांधकाम बंधारे-पाटबंधारे अंदाजपत्रकात
जनसंधारण विभागाने तरतुद करावी.

२. राष्ट्रीय महामार्ग, इति महत्वाचे महामार्ग व लोकमार्गाच्या क्षेत्र
येथे-या मार्गावर असे बंधारे घेऊ नयेत. तसेच वन क्षेत्रात वनक्षेत्रावळ अशा-
प्रकारचे बंधारे घेऊ नयेत, कारण अशा प्रकारच्या बंधारे-पाटबंधारे मुक्त अंतर कमी
असल्याने पाण्याबरोबर त्यात येणारी झाडे व वनस्पती मुलास धोका उत्पन्न
करू शकते.

३. जेथे पुलाचा उपयोग कोल्हापूर पध्दतीच्या बंधा-वावरिता करणे शक्य आहे किंवा जेथे बंधा-वावरील रस्ता मोठा करून सर्वसाधारण वाहतुकीसाठी त्याचा उपयोग पुलाकरिता करणे शक्य आहे, तो ज्यातुळे पुला व बंधारा, रस्त्या व अन्य कार्य वागविता येईल. फक्त अशा पुलाचे / बंधा-वाचे बांधणीचे असे संयुक्त बांधकाम करण्याचा विचार करण्यात यावा. अति अल्प पुलाचा विचार अशा संयुक्त बांधकामासाठी करणे योग्य ठरतार नाही. कारण अतो संयोजन फक्त बदलणे व काटणे आताचे होईल.

४. अस्तित्वात असलेल्या पुलांचे बंधा-वात स्फांतर करताना या स्फांतराखाली लागणारा सर्व खर्च जलसंधारण विभागाने करावा. आणि या खर्चाचे जेथे बंधारा बांधण्यामुळे पुलासाठी कराव्या लागणा-या तरतुणात्मक उपायांसाठी समावेश करावा. नवीन पुलाचे प्रयोजन असलेले व्हडा सार्वजनिक बांधकाम विभागाने जलसंधारण विभागाकडे संपर्क साधून त्याबरोबर बंधारा घेता येईल का, याची विचारणा करावी व तशी शक्यता असल्यास सार्वजनिक बांधकाम विभागाने प्रशासकीय मान्यता घेऊन त्या विभागानेच सर्व खर्चास प्रथम पूर्ण बांधकाम करावे. पुलाबरोबर बंधारा देखल्याने जो जादा खर्च होईल त्याची जलसंधारण विभागाने सार्वजनिक बांधकाम विभागात पथापकाश प्रतिपूर्ती करावी. जेव्हा जलसंधारण विभागाचा बंधारा बांधण्याचा मूळ प्रस्ताव असेल [जो जलसंधारण विभागाच्या खर्चाचा निष्ठात असेल] व त्याबरोबर मूल घेण्यास सार्वजनिक बांधकाम विभागाने सहमती दाखविली तर जलसंधारण विभागाने सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या सहकाराने प्रस्ताव तयार करून व प्रशासकीय मान्यता घेऊन सर्व खर्चास प्रथम पूर्ण बांधकाम करावे व बंधा-वा बरोबर मूल घेतल्याने पुलासाठी जादा खर्चामुळे बंधा-वा जादा खर्चाची प्रतिपूर्ती सार्वजनिक बांधकाम विभागाने पथापकाश करावी.

५. जिल्हा परिषदेच्या व्हडा असलेल्या कोल्हापूर पध्दतीचे बंधा-वाची देखभाल व दुरुस्ती शासनाच्या प्रयत्नात अद्यापतुसार संबंधित बंधा-वावरील जलसंधारणाची पाण्या पावर सहकारी संस्था / ग्राम मंडळात करिता असून १०१ वी २५० हे. समितीच्या योजना पूर्त होवून व्यवस्थापनासाठी पाटबंधारे विभागाकडे असल्यामुळे त्या क्षेत्राचे कायदाची आहेत. नव्या बंधा-वाची देखभाल व दुरुस्ती तसेच बंधा-वांना योग्य वेळी फक्त्या वारणे व पावसाळ्यापूर्वी काटणे ही कामे जिल्हा परिषद व लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर) क्षेत्राचे [पूर्त पाटबंधारे विभागाने] करावी. पुलाच्या देखभाल व दुरुस्तीची कामे सार्वजनिक बांधकाम विभागाने करावी.

६. राष्ट्रीय हमरस्ता, राज्यमार्ग व इतर रस्त्यांची त्रेणा वाढ करताना तयार होतः रस्त्याची वळणे काढताना अनेक ठिकाणी नवीन मूल बांधण्यात आले आहेत. त्यांच्या जवळच्या असलेल्या जुन्या पुलांचा उपयोग काही रचनात्मक बदल करून पाणी अडविण्यासाठी पुढीलप्रमाणे उपाय योजना करण्यात यावी. या कामाबाबतचा व पुढील देखभाल

दुरुस्तीसह अर्च जलसंधारणा विभागाने करावा. तथापि या प्रकारची कामे करण्यापूर्वी जुना पूल तोडावयाचा आहे किंवा बसे थांबावयाची आवाजी सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या कार्यकारी अभियंता यांच्याकडून घ्यावी.

नवीन पूल जुन्या अस्तित्वातील पुलाच्या डागडोळीतून, तर जुन्या अस्तित्वातील पुलाचा उपयोग करण्यात नवीन पुलाच्या दृष्टीने अडथळे उदभवणार नाही. परंतु नवीन पूल जुन्या अस्तित्वातील पुलाच्या वरच्या बाजूस असेल तर मात्र दोन्ही पुलांमधील अंतर फार कमी असू नये, असे मार्गदर्शक तत्व असावे व प्रत्येक प्रकरणाचा सुवातस्थानानुसार स्वतंत्र विचार करण्यात यावा आणि अशा प्रकारचे प्रत्येक प्रकरणाचे जलसंधारणा विभागाने सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या सहाय्याने हाताळावे. प्रकरणा जलसंधारणा विभागाने सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे सहमतीसाठी पाठविलेले सार्वजनिक बांधकाम विभागाने ठरविलेल्या वेकलिस्टमध्ये माहिती पाठवावी. ही वेकलिस्ट जिल्हा परिषद व लघु पाठविलेले स्थानिक स्तर विभागाच्या संबंधित कार्यकारी अभियंता यांना अर्जासह अभियंता, संकल्पविद्या मंडळ, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, वायपी, नवी मुंबई यांना पाठवावी व त्याची प्रत माहितीसाठी सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या संबंधित कार्यकारी अभियंत्यांना पाठवावी. यासाठी आदेशक अभियंता, संकल्पविद्या मंडळ, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, कोकण भवन, नवी मुंबई यांनी उपित वेकलिस्ट तयार करून सार्वजनिक बांधकाम आणि लघुपाठविलेले स्थानिक स्तर विभागाच्या सर्व मुख्य अभियंता/आदेशक अभियंता/कार्यकारी अभियंता यांना प्रसारित करावी.

५. राज्यमार्ग, जिल्हामार्ग व इतर मार्गावरील पार्श्व कलच्छेद किंवा स्लॅब कलच्छेद पाडताक्याच्या शीवटी खंद करून पायपी साठविण्याबाबतची उपाययोजना करणे योग्य होणार नाही, कारण-

अ) अर्जाची पाडतामुळे रस्त्यावरून पुरावे पायपी गेल्यास रस्त्याचे मोठे नुकसान होण्याचा संभाव आहे.

ब) अशा प्रकारे होणारे साठे फार लहान असतील. बाळग्याभयनाने व बाळग्या १ तरात शिरवा होऊन अपेक्षितका काळ्या तोंड्याची शक्यता नाही.

क) अर्जा काढे लहान व विद्युरलेली असल्यामुळे योग्य देवारेवा ठेवून नुकसान टाळणे फारच कठीण आहे.

६. सार्वजनिक बांधकाम खात्यातर्फे पूल बांधण्यासाठी सर्वेक्षा व अन्वेक्षा पूर्ण झाले नंतर सविस्तर नकाशे व अंदाजपत्रके तयार करण्यापूर्वी सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या मार्ग प्रकल्प विभागाच्या कार्यकारी अभियंत्यांनी जलसंधारणा विभागाच्या संबंधित कार्यकारी अभियंत्यांना या प्रस्तावाबाबतची पूर्ण माहिती करून त्या ठिकाणी पूल वजरा उधारे करणे शक्य आहे काय, याबाबत माहिती घ्यावी व नंतरच पुढाचे आराखडे आंतिम करावेत. तांत्रिक मान्यता देणा-या सक्षम अधिका-यांनी तांत्रिक

मंजूरी देण्यापूर्वी याबाबतची पूर्तिता झाल्याबद्दलची जातरी करून घ्यावी.

९. जिल्हा परिषदा व लघु पाटबंधारे (स्थानिक स्तर) एंजिनीयर्स अधिका-यांनी कोल्हापूर पध्दतीचे धंदा-यांच्या योजनेसाठी अन्वेषण पूर्ण केल्यानंतर ताबेदार नव्याने व अंदाजपत्रके करण्यापूर्वी असंधारण विभागाच्या कार्यकारी अभियंता यांनी जिल्ह्यातील संबंधित सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या मार्ग प्रकल्प विभागाच्या कार्यकारी अभियंत्यांना कळवून तेथी धंदारे वजा पूल हाती घेऊ शक्य आहे काय याची माहिती मागवावी व नंतरच धंदा-यांच्या आराखड्यांना अंतिम स्वरूप द्यावे. कोल्हापूर पध्दतीच्या धंदा-यांचे प्रस्ताव प्रशासकीय मान्यतेसाठी शासनात सादर करतेवेळी या बाबींचा उल्लेख करावा.

१०. जिल्हा परिषदेला तांत्रिक मार्गदर्शन देणेसाठी अधिशासक अभियंता (लघु पाटबंधारे [स्थानिक स्तर]) मंडळ यांची जबाबदारी असल्यामुळे जिल्हा परिषदेच्या कार्यकारी अभियंत्यांनी त्यांचे पूल वजा धंदा-यांचे प्रस्ताव शक्यतोवर अधिशासक अभियंता यांच्यासम हाताबधेत म्हणजे प्रस्तावात तांत्रिक त्रुटी राहणार नाहीत.

हे आदेश सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहेत.

[सु. बी. अण्णलवार]
सहसचिव, महाराष्ट्र शासन

नोंदतः-परिपत्रकाची प्रत.

- प्रति,
- मुख्य अभियंता, लघु पाटबंधारे [स्थानिक स्तर] विरगडा, पुणे
 - सर्व मुख्य अभियंता, पाटबंधारे विभाग
 - सर्व मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग
 - सर्व अधिशासक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग
 - अधिशासक अभियंता, संकल्प विभागे मंडळ, सार्वजनिक बांधकाम, दादरी, नवी मुंबई
 - सर्व अधिशासक अभियंता, लघुपाटबंधारे [स्थानिक स्तर] मंडळ, जाली/पुणे/नाशिक/अमरावती/नागपूर/औरंगाबाद
 - अधिशासक अभियंता, मध्यवर्ती संकल्पचित्र संघटना (दिगडी धारणे) पाटबंधारे विभाग, नाशिक
 - सर्व कार्यकारी अभियंते, सार्वजनिक बांधकाम विभाग
 - सर्व कार्यकारी अभियंता, लघुपाटबंधारे निवन विभाग, जिल्हा परिषद [सर्व]
 - लघुपाटबंधारे [स्थानिक स्तर] विभाग [सर्व]
 - उपसचिव [रस्ते], सार्वजनिक बांधकाम विभाग/उपसचिव [लघुपाटबंधारे] पाटबंधारे विभाग
 - अवर सचिव [ल. पा.] पाटबंधारे विभाग
 - रस्ते -१, कार्यालय, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई